Írta: Jánoska Antal
2017. április 25. kedd, 05:37 -

Újszászi kártyások

A kártyázás a szabadidő eltöltésének egy formája, kellemes társasági szórakozás. De mint három évszázad hazai történései igazolják, a kártyával űzött szerencsejáték egyfajta szenvedélybetegség, egzisztenciaromboló, párbajokhoz, sőt öngyilkossághoz vezető tevékenység is lehet. A kártyajátékok legkorábbi említését egyházi- és világi játéktilalmakban találjuk meg Európa-szerte már a XIV. században. Magyarországon Mária Terézia óta nevük szerint is tiltják a szerencsejátékokat: ferblit, fáraót, nasivasit és huszonegyet. A társasági kártyázást - így az alsóst, whistet, tarokkot és preferánszot - megtűrte a mindenkori hatalom, sőt a társadalom minden rétege lelkesen játszotta. Nemes emberek, hivatalnokok, kisgyermekek, polgárok, katonák, diákok, utazók, asszonyok keverték a lapokat, és a gyakran éjszakába nyúló hangos kártyacsaták nyomot hagytak a szépirodalomban is. Jókai Mór alakjai gyakran kártyáznak, maga a szerző is napi rendszerességgel fordult meg a pesti Lloyd klub kártyaszobájában Tisza Kálmán miniszterelnök és Sváb Károly tarokkpartnereként. Jókai írta a Szomaházy István által szerkesztett Kártya-codex néhány fejezetét is. A „boldog békeidők" kártyalázának látványa a kor másik jeles krónikását, Mikszáth Kálmánt is megszólalásra késztette. A korjellemző polgári filozófiát hősével mondatta ki: *„csak egészség legyen és egy kis tűrhető kártyajárás."* Máshol pedig egyenesen a magyar középosztály hanyatlásának okaként nevezi meg az asszonyt, a lovat és a kártyát.

Újszászon is kártyáztak az emberek. Legtöbbjüknek ártatlan, vasárnap délutáni szórakozás volt a játék családi-baráti körben, ahol a tét bab vagy dió, legfeljebb aprópénz volt. A mérhetetlen szegénységben az ördög bibliája nagyobb károkat úgysem okozhatott volna. A játék színterei lettek még a falusi vendéglátóhelyek. A korcsmákban és vendéglőkben kártyát is tartottak, többnyire magyar kártyát a játékhoz tartozó kis palatáblával és krétával. Százhúsz éve még cikkeztek a napilapok arról, hogy hamiskártyások fosztogatták a Cegléd-Abony-Szolnok, illetve a Rákos-Újszász-Szolnok vasútvonal utazóközönségét. Sokan a mai napig megfeledkeznek a kártyások első számú törvényéről: idegenekkel ne ülj le (pénzre) kártyázni. A szegény ember az urak által megunt, viseltes kártyákkal játszott, izzadságos munkával megkeresett pénzét nem Piatnik kártyagyáros zsebébe tömködte. (Az 1930-as években egy csomag magyar kártyát 2 pengőért árult a trafikos. Ebből 1 pengő jövedéki adóként az államkincstárba került. A mezőgazdaságban dolgozók napszáma ebben az időben 1 pengő körül volt.)

A XX. század húszas-hatvanas éveiben Újszászon az Iparos-kör és a Vasutas-kör közönsége szívesen töltötte idejét a kártyaszobákban (t. i. törvény írta elő, hogy a kártyázók részére minden vendéglátóhelyen elkülönített helyiséget kellett fenntartani, bár ezt a feltételt a vidéki kocsmák csak ritkán tudták teljesíteni.) Alsós, máriás, később snapszer (66) és ulti lett a divat. Kártyakompániák alakultak, melyek akár évtizedeken át együtt játszottak. Egy ilyen csapatba

játszótársnak bekerülni igazi kitüntetésnek számított. A gyermekek zsírt, csapd le csacsit és svindlit játszottak a képzeletbeli kártyaiskola első osztályában, a felnőttek játékait a kártyázók körül kibicelve-bámészkodva ismerték meg. Vásárok és búcsú idején, vonatra várva, no meg fizetésnapokon az állomás környéki vendéglátóhelyeken azért felbukkant egy kis hazárd ferbli, huszonegy és fájer (tűz) formájában. Az újszászi kastélyokban is játszottak, bár csak legendaként hallhattam az újszászi nemes családok hanyatlásának egyik okaként a kártyázás szenvedélyét megemlíteni.

Újszászon tehát békés kártyázás folyt, a történetírók nem emlékeznek meg játék okozta botrányokról, verekedésekről, vagyonvesztésekről. Az első, kártyázásra vonatkozó adatot az Újszászi Felvégi Római Katolikus Polgári Olvasókör alapszabályában (1895) olvashatjuk. A Lévay Mihály elnök és Balogh Kálmán kántortanító által vezetett közművelődési társaság az okmány 36. §-ában mondta ki, hogy *„Az olvasóteremben az étkezés, ivás, pénzre való kártyázás és dorbézolás tilos.”* 1905-ben Újszászi Polgári Kör néven újjáalakulva is megtartották a fenti cikkelyt.

1911. december 17-én a helyi Tarsoly számolt be *A lefülelt kártyázók* címmel egy esetről: *„A kihágási büntető törvény könyv értelmében azok, kik nyilvános helyen vagy magánlakban, ahová bárki bebocsájtatik, szerencsejátékot űznek, akik az ilyen gyülekezetnek helyet adnak, szigorúan büntetendők. A tiltott játékok közé tartozik kártyán a huszonegyes és a ferbli. A múlt hetekben, amint halljuk, valami asszonyi besúgás folytán tudomására jutott a csendőrségnek, hogy egy magánháznál nem nyilvánosan ugyan, hanem csak úgy baráti körben állandóan játszák a színest: a ferblit. Amihez persze egy kis pénzesség is járult. A csendőrség hát rajta ütött a társaságon és éppen kártyázás közbe lepték meg őket. És mint nekünk panaszolják oly erélyesen fogták a dolgot, hogy nem csak a kitéve talált filléreket foglalták le, hanem minden egyes egyénnek még külön a zsebeit is megmotozták."*

A híres kártyásokról csak ritkán maradnak fenn anekdoták. Jellemük, hőstetteik és a kártyázás közben megélt humoros és szomorú epizódok elvesznek az időben. Az újszászi kártyások két történetét azonban megőrizte az emlékezet.

Kiss Zsigmond (róla itt csak annyit, hogy adóügyi jegyző volt Újszászon, 52 évi közszolgálat után vonult nyugalomba 1925-ben, meghalt 1934-ben) szeretett baráti körben kártyázni. Naponta ültek le a vendéglő asztalához és játszották az alsóst. Egy alkalommal a jegyző úr nyerésben volt, és az elfogyasztott bor is meghozta jókedvét. Egyszer csak jött a községi szolga egy fontos, aláírandó okmánnyal. Kiss úr egy pillantást sem vetve a papírra, gyorsan odakanyarintotta nevét, és már osztott is a következő partihoz, hogy zárás előtt be tudják fejezni a játékot. Távozáskor aztán kiderült a turpisság, hogy a játszótársak megtréfálták a

jegyzőt, ugyanis az aláírt papírdarab a kifizetésre váró számla volt. ő aztán bosszúsan fizetett, elköltve ezzel az esti kártyanyereség jelentős részét. (Más változat szerint valaki felvetette fogadásból, hogy Kiss úr bekötött szemmel nem tudja leírni a nevét. Szó szót követett, mígnem a korcsmáros hozott egy üres papírlapot, amire aztán odakerült a jegyző kacskaringós aláírása. A tréfa csak este derült ki, amikor Kiss Zsigmond viszontlátta nevét, de felette a társaság által elfogyasztott étkek és italok is fel lettek sorolva, s az irat címe számla lett.)

A másik történetet Varga Ferenctől hallottam. Az ötvenes években tanúja volt egy, az Iparos-körben zajló kártyapartinak: Csiszér doktor úr játszott ultit Egyed Gáspár (az olajütő üzemevezetője volt akkor) és Volter Kálmán (Kecsim) kovácsmester társaságában. Éppen kiosztották a lapokat. A doktor úr lett a felvevő, és talán egy húsz-száz-ulti durchmars bemondására készült, amikor kétségbeesett ember szakította félbe a játékot. Sürgős esethez hívta Csiszér doktort, aki az asztalra tette lapjait, és nagy karimájú nyúlszőr kalapját fejébe csapva kért társaitól türelmet, és elsietett a beteghez. A többiek is letették kártyáikat az asztalra, és borozgatva, beszélgetéssel töltötték az időt. Talán egy óra is eltelt, amikor dolga végeztével visszatért a doktor. Mindhárman leültek az asztalhoz, kezükbe vették az ott hagyott játékszert, és folytatták a partit, ahol nemrég abbamaradt. Azt nem tudjuk, hogy Csiszér doktor megnyerte-e játékvállalását. Azt viszont leírhatjuk, hogy Újszász kártyás történelmének leghosszabb partija zajlott ezen a délutánon.

Aztán megszűnt az Iparos-kör, lebontották a Vasutas-kör régi épületét is. A kártyások magánlakásokba szorultak szenvedélyükkel, és a vendéglátóhelyek régóta nem tartanak játékkártyát, de sakk- és dámatáblát, dominót sem. A hetvenes években magam is tanúja és részese lehettem, hogy a Budapest vagy Szolnok felé tartó munkásvonatok közönsége állva és ülve, az utazás minden percét kihasználva zsugázott. Egy izgalmas partitól motiválva az is előfordult, hogy egy megállóval továbbutazott a lelkes játékos. „Tíz-húszas" alapon (10 és 20 filléres alaptétben) ment az ulti, és csak egy híres kompánia - egy farmosi és két nagykátai ember - engedte meg magának, hogy 1-2 forint legyen az alaptét. De hát az ultit akár szellemi sportnak is tekinthetjük, hiszen az azonos képességű játékosok egymás között hosszú távon úgyis „pénzüknél maradnak".

Ma már – a médiumok áldásos tevékenységének köszönhetően – a póker lett a divat, mely inkább pénzszerző akciók sorozata, mint társasjáték. Bridzsezni, tarokkozni, ultizni nem tanul meg az ifjúság. E sorok írója a játékkártyák és kártyajátékok elkötelezett barátjaként szomorúan látja, hogy a szerencsejátékoktól megbolondított világban megismétlődnek a száz éve már megélt események: baráti társaságok, munkahelyi közösségek tagjai fosztogatják egymást, a nagy veszteseket pedig szenvedélybetegnek bélyegezve az orvostudományra, avagy köztörvényes bűncselekményeket elkövetve az igazságszolgáltatásra bízzák. Az események mögötti emberi sorsok és tragédiák senkit sem érdekelnek. Különösen veszélyes az internetes pókertermek világa, de az sem rettenti el a nyerni vágyó közönséget, hogy törvénytelenségek

miatt több online pókertermet zártak be a közelmúltban.

Forrás. www.ujszasz.hu